

Herman Berčič

Izhodišča in vsebinska presečišča razvoja športa na Univerzi v Ljubljani (1958–1963–2018)

Izvleček

Sto let obstoja Univerze v Ljubljani ni samo častitljivi jubilej, marveč je tudi priložnost za pregled njenega dolgoletnega uspešnega delovanja. Hkrati pa je to tudi priložnost za osvetlitev različnih obravnavanih področij in vsebin na univerzi, kamor spada tudi področje univerzitetnega športa. V razvoju tega področja je bilo kar nekaj mejnikov. V nasledju dogodkov od daljnega leta 1963, ko je bila izvedena prva ura športne vzgoje na takratni Univerzi v Ljubljani, do današnjih dni, je razvoj prinašal večje ali manjše uspehe ter nihaje navzgor in navzdol. V delo in vodenje univerzitetnega športa se je tvorno vključila tudi Matična katedra, kasneje Katedra za šport na univerzi. Po začetni rasti in širjenju športne vzgoje v naslednjih letih na posamezne fakultete ter večanju števila vključenih študentov v naslednjih obdobjih je z uveljavitvijo Bolonjske reforme prišlo do bistvenih sprememb. V ospredje so prišle obštudijske dejavnosti tudi na področju športa, ki naj bi domnevno dale boljše rezultate. Vendar jih niso. Vračanje redne športne dejavnosti v študijske programe posameznih fakultet, ki ima z vidika športne stroke in znanosti boljše ter dolgoročneje učinke, je zahteven in dolgotrajen proces. Med pogojne dejavnike za uveljavitev celotnega področja športa na univerzi uvrščamo tudi sistematično raziskovanje, njegovo boljše določljivost in doseganje odličnosti. Pri tem pa imajo določeno odgovornost tudi predavatelji oziroma športni pedagogi.

Ključne besede: univerza, šport, športna vzgoja, raziskovanje, določljivost, odličnost, odgovornost, koreni razvoja, katedra za šport, razvojna obdobja.

Starting points and substantive intersections in the development of sport at the University of Ljubljana (1958-1963-2018)

Abstract

One hundred years of existence of the University of Ljubljana is not only an impressive anniversary but also an opportunity to make an overview of its successful operations over one century. At the same time, it is an opportunity to shed some light on different areas at the University, one of which is university sport. The records show a number of milestones in the development of this area. In a sequence of events from distant 1963, when the first physical education class took place at the then University of Ljubljana, until the present day, there have been ups and downs in development. The Principal Department was actively involved in the work and management of university sport and, later on, this role was assumed by the University Sports Department. Following the initial growth and the introduction of physical education into faculties over the years as well as the increasing number of participating students in the next period, fundamental changes occurred with the enforcement of the Bologna reform. Extracurricular sports activities started gaining ground and were expected to yield better results. Yet they have failed to do so. The reintroduction of regular sports activities into the study programmes of individual faculties, which brings better and more long-term results from the perspective of the sports profession and science, is a demanding and time-consuming process. The conditional factors for promoting sport at the University also include systematic research, better determinability and achievement of excellence. Lecturers and sports teachers bear their share of responsibility in this as well.

Key words: University, sport, Sports Department, development periods

■ Uvod

Ob 100. obletnici ustanovitvi prve univerze na slovenskih tleh (1919) je smiselno poleg najpomembnejših razvojnih dosežkov in glavne smeri razvoja navedene institucije osvetliti in obravnati še nekatera druga strokovna ter znanstvena področja te naše najvišje pedagoške, strokovne in znanstvene ustanove. Eno izmed takih področij, ki se nahaja na presečišču družboslovnih in naravoslovnih strokovnih ter znanstvenih obravnav, je tudi področje univerzitetnega športa oziroma gibalne/športne kulture študentov, ki se je postopno začela uveljavljati v 60-ih letih prejšnjega stoletja.

Silnice razvoja telesne kulture in športnega gibanja tedanjega časa so bile usmerjene v dvig telesne pripravljenosti, izboljšanje kondicije in vsesplošne pripravljenosti (tudi v obrambne namene) slovenskega prebivalstva. Kasneje pa je v ospredje prihajalo tudi zdravje s pozitivnimi dožitvi, ki jih omogoča igrivo, predvsem pa zdravo ukvarjanje s posameznimi gibalnimi/športnimi oziroma športno-rekreativnimi aktivnostmi.

Če želimo osvetliti navedeno področje in korene nastajanja organizacijskih in vsebinskih zasnov športa na univerzi, moramo upoštevati takratno doseženo razvojno stopnjo na področju telesne oziroma športne kulture v družbi nasploh. Številna telesna vzgojna društva Partizan, ki so v bistvu nasledila sokolska društva in so predstavljala jedro takratnega telovadnega in športnega gibanja, so poleg številnih športnih društev in klubov, v katerih je bilo vključenih veliko ozaveščenih prebivalcev in prebivalcev Slovenije, veliko prispevala k postopnemu dvigu športne kulture celotnega naroda. Kolikor je bilo to vidno pri posameznikih, pa se je posledično odražalo tudi v slovenski družbi nasploh.

Razumljivo je, da se je ugodna splošna družbena klima in pozitiven odnos do zdravega gibanja in športnega oziroma športno-rekreativnega udejstvovanja prebivalstva odražala tudi na univerzi in v njenih organih ter organizacijskih enotah. Kot je zapisal Ledinek v Zborniku ob 25. letnici telesne vzgoje na Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani, »so ugodne okoliščine na univerzi v takratnem času (1958–1963) spodbudile pospešeno razmišljanje o pomenu telesne kulture za študente, pa tudi o uresničevanju načelno priznanih, v praksi pa še neveljavljenih vrednot in koristi, ki jih prinaša športna dejavnost« (Ledinek, 1988).

Na tej osnovi so se začela prizadevanja za postopno vključevanje telesne vzgoje in izbranih športnih dejavnosti na posamezne višje-

šolske in visokošolske zavode Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani. Vendar pa je do uresničitve preteklo še kar nekaj časa, ker je bilo treba opraviti še določene formalne postopke za uveljavitev porojenih idej in zamisli. Navedena 100. obletnica je torej priložnost za pregled opravljenega dela in dosežkov tudi na področju športne kulture študentov. Zato je prav zaradi ohranjanja znanja in védenja o tej problematiki smiselno navesti temeljna izhodišča in presečišča v razvoju športa na Univerzi v Ljubljani ter dosežke, pa tudi pomanjkljivosti vse do današnjih dni.

Veliko tega je zapisanega v štirih zbornikih (**25 let telesne vzgoje na Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani, 1963–1988; 30 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani, 1963–1993; 40 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani, 1963–2003 in 50 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani, 1963–2013**). V zbornikih so zbrani prispevki in vsebinski zapisi o univerzitetnem športu in športni vzgoji v posameznih razvojnih obdobjih. Prav tako je v posameznih zbornikih mogoče razbrati in dobiti vpogled v takratno stanje športne dejavnosti na univerzi oziroma na posameznih fakultetah ter o stanju duha na področju študentske športne kulture.

Ko je bila leta 1963 uvedena telesna vzgoja (kasneje športna vzgoja) kot del rednih študijskih programov na večino visokošolskih zavodov Univerze v Ljubljani, so izbrani športni pedagogi in strokovnjaki orali ledino. Sledili so številnim ciljem, ki so bili skladni s takratnimi spoznanji športne stroke in drugih strok ter širšega družbenega okolja, povezanega s športno kulturo posameznih skupin prebivalstva. Med pomembnejšimi cilji je bilo ohranjanje in izboljšanje zdravstvenega stanja študentov, izboljšanje njihovega psihosomatičnega statusa in ohranjanje celovitega ravnovesja. Pomembni so bili tudi izravnalni učinki športno-vadbenega procesa, povezani z naravo študija na posameznih fakultetah oziroma visokošolskih zavodih. Danes pa govorimo tudi o pomembnih učinkih in vplivih gibalnega/športnega udejstvovanja na zdrav življenjski slog študentk in študentov.

Študentje naj bi po študiju s fakultet odšli obogateni s športnimi izkušnjami in znanjem ter s pozitivnim odnosom do rednega razvedrilnega športnega udejstvovanja. S tem naj bi si vsakodnevno bogatili zdrav življenjski slog in življenje svojih družin. Predvsem ostaja temeljno poslanstvo bodočih intelektualcev, ki se poslavljajo od študentskega življenja na posameznih fakultetah, da bodo kot vodilni strokovnjaki na različnih strokovnih in znanstvenih toriščih, v narodovem jedru razvijali in udeleževali pozitiven odnos do športa in hkrati bogatili svoje okolje z lastnimi zgledi.

■ Koreni razvoja športa na univerzi

Koreni razvoja športa na univerzi segajo v daljne leto 1958, ko je bila na univerzi pri univerzitetnem svetu osnovana Komisija za telesno kulturo in predvojaško vzgojo. Kot mejnik uvajanja redne športne vzgoje na ljubljansko univerzo pa je zapisano leto 1963 (Hiti, 1993). Ob tem pa moramo omeniti takratne idejne vodje, modrece in humaniste, ki so udeleževali sprejete teoretične zamisli o uvedbi širšega področja športne kulture na univerzo. **To so bili rektor dr. Makso Šnuderl, dr. Stojan Pretnar, dr. Miroslav Kališnik, dr. Kristijana Derganc, dr. Ivana Bočan, dr. Silvo Kristan, pedagog Alfons Ledinek in Gregor Hiti, prof. šp. vzgoje.**

Takrat je bilo sprejeto temeljno izhodišče o oblikovanju celovite osebnosti študentov tudi s pomočjo športa, ki teoretično velja še

Zbornik - 25 let telesne vzgoje. Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani.

danes in ki je bilo za vključevanje športa na univerzo z vsemi svojimi različicami, torej redno telesno vzgojo, rekreativnimi športnimi programi in univerzitetnimi športnimi tekmovanji, utemeljeno in podprto z interdisciplinarno obravnavo ter strokovno in znanstveno argumentirano. Utemeljeno je bilo tudi sobivanje z drugimi predmetnimi, strokovnimi in znanstvenimi področji na univerzi.

Takratne utemeljitve modrecev in vizionarjev so bile naslednje:

Prof. dr. Makso Šnuderl (takratni rektor – 1963)

Iz poročil je razvidno, da predstavlja zanemarjanje telesne vzgoje glavno komponento v razvojnem mehanizmu nevrotičnih bolezni. Ker predstavlja študij na fakultetah res velik napor, je za njegovo obvladovanje potrebna čim boljša kondicija. Naši študijski načrti zelo angažirajo psihične zmogljivosti študentov, manjka pa jim priznavanje najosnovnejše potrebe gojitve fizične kondicije. To dejstvo, namreč nastajanje nevrotičnih bolezni, ni težko z majhnimi spremembami v študijskih načrtih izključiti.

Dr. Franc Pediček (1970)

Oblikovanje celovite osebnosti mladega strokovnjaka, pedagoga, umetniško kulturnega delavca ali raziskovalca oziroma znanstvenika dobiva danes pod vplivi pozitivne biološke akceleracije in doživljajske, vrednostne ter duhovno zoritvene zakasnitve svoj vrh ali 'dialektično mero' šele na stopnji univerzitetnega študija. To pa obvezuje današnje fakultete, akademije, visoke in višje šole, da poglobijo in razširijo oblikovalne naloge na nekatera socializacijska in humanizacijska področja. To pa danes vedno bolj velja za načrtno vodeno univerzitetno telesno oziroma športno vzgojo.

Dr. Silvo Kristan (1968)

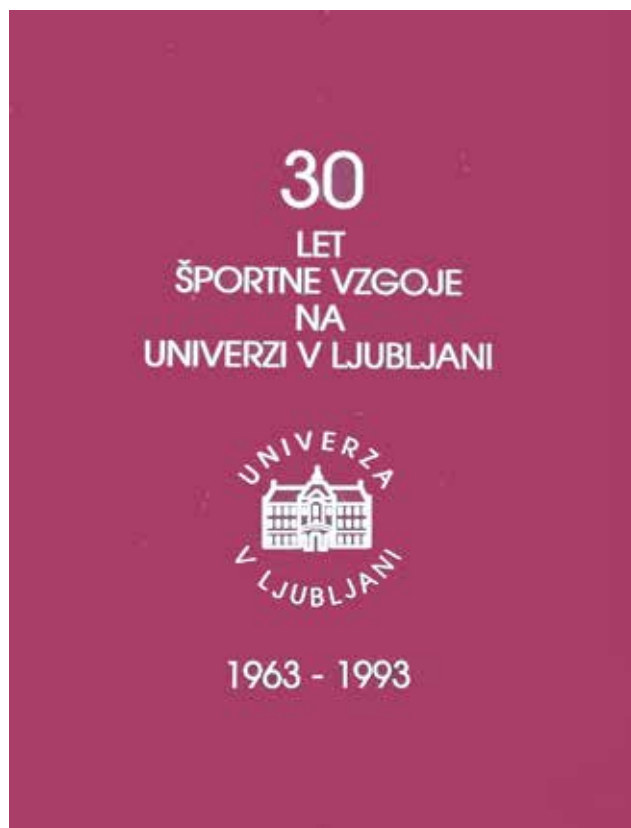
Študent je večrazsežnostno bitje, zato mora v času vzgoje in izobraževanja oziroma študija zadovoljevati tudi ustrezne gibalne potrebe in hkrati dobiti vrsto podlag in spodbud za razvoj in razcvet svoje večrazsežnosti. Študij, ki ne daje vsem študentom priložnosti za udejanjanje temeljne gibalne potrebe in hkrati zanemari oblikovanje zdravih navad ter ne sooblikuje »gibalnega« življenjskega nazora, ni kakovosten študij. Prikrajšanje mladega človeka za ustrezne gibalne spodbude pomeni ogrožanje njegovega biopsihosocialnega ravnovesja, kar bi fakultativna športna vzgoja po zahodnih vzorih zagotovo pomenila. Organizirana redna športna vzgoja na univerzi ima svoje kratkoročne in dolgoročne namene, ki so vsi brez izjeme v interesu študenta – prihodnjega intelektualca.

Dr. Rastko Močnik (1988)

Ni avtonomije duha brez avtonomije telesa. S tem, da smo gojenju telesnih zmogljivosti priznali akademsko digniteto, smo se že vnaprej zavarovali, da bi nas v velikih ambicijah zaneslo v to ali ono intelektualistično utopijo. Ustanova, ki se svojim imenom razglašča za univerzitetno, mora zaobsegati obe razsežnosti športne vzgoje, znanstveno in filozofsko, saj lahko le tako uveljavi njene bistvene, to je etične vrednote.

Pretekle izkušnje in spoznanja na področju univerzitetnega športa

Začetki uvajanja redne telesne oziroma športne vzgoje na ljubljansko univerzo, ki so bili skromni vendar spodbudni, torej segajo v študijsko leto 1963/64. Študentje Fakultete za strojništvo in Fakultete za naravoslovje in tehnologijo so prvi vpisali v indeks pred-

Zbornik – 30 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963 – 1993.

Zbornik – 40 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963 – 2003.

50 let

Športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani
1963-2013

Zbornik – 50 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963 – 2013.

met telesna vzgoja, v letih 1969/70 pa je bil po dolgotrajnih prizadevanjih uveden redni predmet športna vzgoja za vse študente II. letnika na vseh fakultetah univerze. To je pomenilo, da je bilo v redni proces športne vzgoje vključenih 34 % vseh študentov. Nekatere fakultete so potem uvedle športno vzgojo tudi v višje letnike. **Po letu 1971, ko je bila na takratni Visoki šoli za telesno kulturo ustanovljena Matična katedra za telesno kulturo**

Vadba študentk in študentov v Rožni dolini – uvodno ogrevanje. Foto: H. Berčič

na visokošolskih zavodih v SR Sloveniji (kasneje Katedra za šport na univerzi), so se pogoji za strokovno rast in napredek telesne vzgoje ter športa na univerzi še izboljšali. K temu sta v začetnem obdobju in tudi v nadaljevanju pomembno prispevala dva strokovna elaborata, in sicer »Elaborat o postopni uvedbi telesne vzgoje v I. in II. letnike višjih šol« in »Elaborat o postopni uvedbi telesne vzgoje na fakultete ljubljanske univerze« (Kristan, 1968).

Postopoma se je povečevalo število študentov, ki so se udeleževali redne športne vzgoje, širili so se športni programi in občudijske športne dejavnosti, povečevalo pa se je tudi število športnih pedagogov oziroma predavateljev na posameznih fakultetah. Proces širjenja redne športne vzgoje v višje letnike študija na nekaterih članicah ljubljanske univerze se je nadaljeval vse do študijskega leta 2002/03. V tem študijskem letu je redne programe športne vzgoje obiskovalo 20.643 študentk in študentov ljubljanske univerze, na članicah pa je bilo redno zaposlenih 28 predavateljev športne vzgoje.

K širjenju športne kulture na univerzi so določen delež prispevala tudi različna študentska športna tekmovanja, ki so se odvijala na različnih ravneh. Smisel le-teh je bil v tem, da so se jih udeleževali tisti študentje, ki so želeli primerjati svoje znanje in sposobnosti v posameznih športnih zvrsteh. To so bili predvsem študentje, ki so bili ustrezno kondicijsko pripravljene, visoko motivirani in sposobni prenašati fizične in psihične napore tekmovanj.

Razvoj je tekel dalje in sprejeta je bila bolonjska reforma. Oglejmo si, kaj smo o tem zapisali takrat (Berčič, 2014). Na področju univerzitetnega športa na ljubljanski univerzi je po sprejetju bolonjske reforme prišlo do velikih sprememb. **To je povzročilo, da sta univerzitetni šport in z njim športna vzgoja po letu 2004, namesto da bi se nadgradila in razvila času in spremembam primerno, storila korak nazaj, predvsem glede na število redno športno aktivnih študentov, ki se je z uvajanjem bolonjske reforme zmanjševalo oziroma bistveno zmanjšalo.**

Leta 2006 je takratno vodstvo univerze na podlagi strateških ciljev – razvoj občudijskih dejavnosti začelo s procesom reorganizacije univerzitetnega športa. Vključitve že izdelanih splošnih izbirnih ECTS predmetov športa v prenovljene študijske programe večine članic vodstvo Univerze v Ljubljani ni podprlo, kljub temu da jih je na predlog Katedre za šport na univerzi potrdil tudi senat Fakultete za šport. Upoštevali niso niti sklepa Študentskega sveta Univerze v Ljubljani o športu na Univerzi v Ljubljani (Resolucija univerzitetnega športa na Univerzi v Ljubljani, 2006), ki sta ga podprli tako Katedra za šport na univerzi kot Senat Fakultete za šport. Univerza v Ljubljani je podprla centralizacijo športa in s tem leta 2005 ustanovljeni Center za univerzitetni šport (CUŠ), ki naj bi prevzel vodenje celotnega področja univerzitetnega športa. Center je postopno začel izvajati najprej občudijske dejavnosti, nato pa tudi športne programe, ovrednotene z ECTS, čemur je Katedra za šport na univerzi nasprotovala. Svoje nasprotovanje je utemeljevala s tem, da **Center kot nosilec občudijskih dejavnosti ne more posegati v redni študijske programe članic in prevzemati poslanstva redne športne vzgoje na članicah (Jeran Filipič, Berčič, Gerlovič, 2012).**

S kasnejšo ukinitvijo Katedre za šport na univerzi in Komisije za univerzitetni šport kot posvetovalnega organa Senata Univerze v Ljubljani, ki sta združevali predstavnike Katedre za šport na univerzi, predstavnike študentov in vodstva Univerze v Ljubljani, so predvsem predavatelji športne vzgoje izgubili možnost legi-

timnega izražanja svojega strokovnega mnenja in vplivanja na razvoj univerzitetnega športa kot celote. Na vprašanje, kakšno je bilo takratno stanje glede univerzitetnega športa, so bili odgovori naslednji: **V študijskem letu 2009/10 so še zadnje članice Univerze v Ljubljani v prvih letnikih prešle na bolonjske študijske programe in stari programi redne športne vzgoje so se dokončno iztekli leta 2011.** Tudi zaradi vedno slabšega obiska študentov v vseh programih športa, ki so se izvajali na Univerzi v Ljubljani, je prišlo do različnih modelov organiziranosti na članicah (Jeras Filipič, Berčič in Gerlovič, 2012).

Zaradi nezavidljivega takratnega stanja redne športne dejavnosti na univerzi po bolonjski reformi so bila prizadevanja usmerjena v spremembo le-tega in v kakovostni premik univerzitetnega športa nasploh. **Potrebne so bile organizacijske in programske osvežitve redne športne dejavnosti ter druge oblike univerzitetnega športa pa tudi sistemske rešitve, ki so v določeni meri vselej povezane tudi z materialnimi in finančnim sredstvi. Vse s ciljem vsesplošnega dviga kakovosti akademskega športnega življenja.**

Na vseh takratnih strokovnih srečanjih je bila naglašena vrednost higiensko-zdravstvenih, razbremenilnih in izobraževalnih programov univerzitetnega športa. **Študenti, ki bi bili deležni tovrstne obravnave, bi kot diplomanti odšli s fakultet obogateni za tovrstne izkušnje in spoznanja. Še več. V svojem neposrednem bivalnem in delovnem okolju bi širili in udejanjali ideje o zdravem življenjskem slogu, katerega nepogrešljiva sestavina je tudi redna športna dejavnost (Berčič, 2008, 2009).**

Nihaj navzdol na področju univerzitetnega športa po sprejetju bolonjske reforme

Positiven trend se je po sprejetju bolonjske reforme na univerzi na področju redne športne dejavnosti študentov zaustavil, še več, stanje se je celo poslabšalo. **Reorganizacija univerzitetnega športa namreč ni prinesla pričakovanih rezultatov, saj se je število redno športno aktivnih študentov z uvajanjem bolonjskih študijskih programov in centralizacijo univerzitetnega športa na CUŠ bistveno zmanjšalo.**

Iz dostopnih podatkov je razvidno, da se je število vključenih študentov v redno športno vzgojo v odnosu na število vpisanih v odstotkih povečevalo od leta 1963 do leta 1981 (1963 – 13 %; 1969 – 34 %; 1981 – 63 %), ko je bila ugotovljena najvišja udeležba študentov. Število je v letu 1993 upadlo (39 %) in se v letu 2001 nekoliko dvignilo (49 %), potem pa v letu 2008 doseglo le 30 % udeležbo. Ta odstotek je še nekoliko nižji kot je bil leta 1969, torej na pragu 70-ih let.

Nerazumljivo je, da so ob bolonjski prenovi študija na slovenskih univerzah študijski programi redne športne vzgoje povsem izpadli iz prenovljenih študijskih programov. To je bil zagotovo korak nazaj in z vidika narodove športne kulture težko razumljivo dejanje (Kristan, 2010). Skoraj štiri desetletja so študenti večine fakultet oziroma visokošolskih zavodov v indekse med drugim vpisovali tudi vzgojno-izobraževalni predmet športna vzgoja. S tem je bil naglašen edukativni vidik športne kulture, v dodatno ponujene športne programe pa sta bila vključena tudi rekreativni in agonistični vidik. V sedanjem obdobju pa celovito športno kulturo študentov v glavnem predstavlja le organizacija in izvedba sicer raznolikih obštudijskih športnih dejavnosti, katerih nosilec je Center za univerzitetni šport (CUŠ). Te dejavnosti v bistvu

Vadba študentov - del ogrevanja z žogami. Foto: H. Berčič

vključujejo le manjši delež študentov, ki ne morejo nadomestiti rednega higiensko-zdravstvenega in izobraževalnega programa športne vzgoje oziroma drugih oblik redne športne dejavnosti. Te pa so med drugim usmerjene tudi v ohranjanje in vračanje celovitega ravnovesja študentov ter v njihov zdrav življenjski slog med študijem in tudi po njem.

Tako stanje je bilo po obdobju rasti in napredka gotovo zaskrbljujoče. Nazadovanje na tem izseku študentskega športnega udejstvovanja je vidno na celotni univerzi, stanje pa je na posameznih fakultetah različno in ponekod bolj in drugod manj ugodno. V najboljšem položaju so bili študentje medicinske, filozofske, strojne, biotehnične in ekonomske fakultete ter Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo. Na več kot polovici fakultet oziroma visokošolskih zavodov pa so posamezne oblike univerzitetnega športa in športno-rekreativnega udejstvovanja študentov povsem opustili. Kljub raznolikim oblikam obštudijske dejavnosti in razmeroma pestri ponudbi športnih programov je celotno število vključenih študentov v univerzitetne športne programe bistveno premajhno.

Zaradi nezavidljivega stanja športne vzgoje in drugih oblik športne dejavnosti na fakultetah oziroma visokošolskih zavodih so bila v zadnjem obdobju prizadevanja predavateljev oziroma športnih pedagogov usmerjena v spreminjanje stanja po bolonjski reformi.

Vadba študentk in študentov - del ogrevanja - raztezanje. Foto: H. Berčič

Vadba študentk in študentov - ogrevanje pred igro odbojke. Foto: H. Berčič

To spreminjanje, ki naj bi ga preko različnih programskih opredelitev usmerjala in spodbujala tudi Katedra za šport na univerzi, naj bi privedlo do boljšega položaja univerzitetnega športa na posameznih fakultetah oziroma visokošolskih zavodih ter do vsesplošnega napredka športa na univerzi.

Dinamična pot delovanja Katedre za šport na univerzi

Katedra naj bi na katerikoli fakulteti vedno predstavljala temeljno organizacijsko enoto za pedagoško, strokovno in znanstveno-raziskovalno rast ter delovanje svojih članov. Hkrati naj bi bila tudi jamstvo napredka in razvoja. Enako naj bi veljalo tudi za Katedro za šport na univerzi.

Podroben kronološki opis delovanja Katedre za šport na univerzi je podan v enem od prispevkov pričujoče priloge. Kot smo že navedli, je bila predhodnica Katedre za šport na univerzi Matična katedra za telesno kulturo, ki je bila na pobudo predavateljev športne vzgoje slovenskih visokošolskih zavodov ustanovljena na takratni Visoki šoli za telesno kulturo. S tem je postala sestavni del delovanja takratne visokošolske institucije, posledično pa je bila vključena tudi v njeno pedagoško, strokovno in raziskovalno delo. Fakulteta za šport je v preteklosti skupaj s Katedro za šport na univerzi večkrat na leto pripravila strokovne seminarje, ki so jih pogosto vodili učitelji Fakultete za šport. Posodabljala in prenavljala je učne načrte z izdelanimi programi izbirnih športnih panog. V katedri je potekalo tudi raziskovalno in znanstveno-raziskovalno delo, pri čemer se je povezovala s takratnim Inštitutom za kineziologijo. **Skupaj s Fakulteto za šport je organizirala in izpeljala Specialistični študij III. stopnje za takratne predavatelje oziroma športne pedagoge, ki so delovali na posameznih visokošolskih institucijah (1990–1992).**

Leta 2009 je ob reorganizaciji organizacijskih enot na Fakulteti za šport, Katedra za šport na univerzi žal prenehala delovati. Po bolj ali manj uspešnem obdobju delovanja je tako sledilo obdobje »prostega teka« športnih pedagogov, s čemer je bilo močno otkrnjeno medsebojno strokovno delovanje in sodelovanje. V določenem smislu je to praznino zapolnilo Slovensko akademsko športno društvo. Vendar pa je bila želja po ponovnem osnovanju in organiziranju katedre stalno prisotna. **Zato je bil tudi pripravljen**

predlog za ponovno osnovanje Katedre za šport na univerzi na Fakulteti za šport v Ljubljani (Berčič, 2011).

Strokovne podkrepitev za ponovno delovanje katedre so vsebinsko izhajale iz številnih člankov in prispevkov v posameznih revijah in publikacijah (Berčič, 2003, 2008, 2009; Kürner, 2009; Filipič-Jeras, 2009; Gerlovič, 2008, 2009; Kavčič, 2009; Kristan, 2010). S ponovnim osnovanjem in delom katedre bi se postopno vključili v akademsko tokove na področju univerzitetnega športa, pedagoško, strokovno in raziskovalno obogatili to dejavnost in športu na univerzi v vseh njegovih razsežnostih dali mesto, ki mu pripada.

Nekateri vidni rezultati delovanja Katedre za šport na univerzi v preteklem obdobju

Na kratko si oglejmo, kateri so bili najbolj pomembni dosežki v njenem preteklem delovanju. Na začetku naj poudarimo, da je Katedra za šport v preteklem obdobju odigrala pomembno vlogo pri širjenju in uveljavljanju športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani. Zlasti je skrbela za širjenje športne vzgoje ne le v prve letnike na posameznih fakultetah, marveč tudi v višje letnike univerzitetnega študija. Skrbela je tudi za načrtno uvajanje novih športnih vsebin v proces športne vzgoje. Prizadevni člani katedre so v preteklem obdobju izdelali nove učne programe za športno udejstvovanje študentov in zapolnili vrzel, ki je bila vidna na tem izseku pedagoškega dela. Pripravljeni so bili tudi prvi kakovostnejši in obširnejši zimski ter poletni podiplomski seminarji za predavatelje oziroma športne pedagoge Univerze v Ljubljani. Zapisali smo že, da je pobuda za organizacijo in izvedbo podiplomskega izobraževanja oziroma specialističnega študija za področje športa na visokošolskih zavodih, prav tako izšla iz njenih vrst.

Katedra si je prizadevala, da bi se njeni člani aktivno vključili v raziskovalno in publicistično dejavnost, kar se je v določeni meri tudi uresničilo. **Pregled opravljenih znanstveno-raziskovalnih in strokovnih del je prikazan v posameznih zbornikih, ki so izšli ob jubilejih športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani (1988, 1993, 2003, 2014).** O tem govori nabor referenc posameznih članov katedre, ki so izvedli predvsem aplikativne (praktično uporabne) študije v okviru svojih fakultet. Pozitivna funkcija katedre se je kazala tudi v spodbujanju in vodenju raznolikih obštudijskih dejavnosti ter pri načrtovanju, organiziranju in izvedbi univerzitetnih športnih tekmovanj.

Na osnovi pobude posameznih članov katedre so se v preteklem oziroma polpreteklem obdobju zelo razmahnile interesne športne dejavnosti z uvajanjem novih športnih zvrsti, skladno s takratnimi evropskimi športnimi tokovi. Prav tako so bili pripravljene programi za gibalno ovirane študente oziroma za tiste s posebnimi potrebami, posebna skrb pa je bila namenjena tudi študentom – vrhunskim športnikom, ki so študirali po prilagojenih študijskih programih.

Program dela katedre z naborom nalog

Izbor programa dela katedre in njenih nalog je povzet in opisan v nadaljevanju (Berčič, 2012).

Ena temeljnih nalog katedre je bila priprava, organizacija in izvedba strokovnih seminarjev, strokovnih in znanstvenih srečanj, posvetov in kongresov, tudi mednarodnih. Te oblike dopolnilnega oziroma stalnega strokovnega spopolnjevanja so se izkazale kot zelo učinkovita metoda za osvežitev znanj in vedenj na posameznih ožjih strokovnih področjih.

V organizacijskem in vsebinskem smislu naj bi katedra osnovala posamezna strokovna jedra, v okviru katerih naj bi člani katedre delovali skladno s svojimi znanji, hotenji in interesi. Osnovanje posameznih strokovnih jeder je smiselno, saj naj bi le-ta povezovala posamezne strokovnjake in omogočala večji nabor znanj. V takih ožjih strokovnih jedrih naj bi nastajali strokovni članki, strokovna gradiva in priročniki, pa tudi aplikativni (praktično uporabni) raziskovalni projekti.

Raziskovanje z izbranimi raziskovalnimi projekti, ki naj imajo določeno uporabno vrednost, naj bi prav tako uvrstili med pomembnejše naloge katedre. Predvsem naj bi bili to projekti, ki se nanašajo na raziskovanje širšega področja univerzitetnega športa z vsemi različicami oziroma raznolikimi športnimi dejavnostmi.

Katedra naj bi s svojim delovanjem poskrbela tudi za boljše določljivost univerzitetnega športa v širšem univerzitetnem prostoru. Hkrati s tem pa naj bi bolj določno utemeljila njegovo filozofijo. Prav zaradi slabe določljivosti celotnega področja športa na univerzi in neustrezne umestitve med ostala strokovna in znanstvena področja na univerzi, je njegova prepoznavnost nižja, kot bi lahko bila.

Med osrednje naloge katedre spada tudi prizadevanje za ponovno uvajanje in širjenje redne in obvezne športne dejavnosti v študijske programe posameznih visokošolskih zavodov oziroma članic univerze. Šport na univerzi naj bi po resnih prizadevanjih v zadnjih letih (osnovanje različnih komisij, izvedba strokovnih srečanj, posvetov in seminarjev – od leta 2009 dalje), doživel kakovostne spremembe. Izboljšali naj bi kakovost univerzitetnega športa, pri čemer naj bi pedagoško-andragoškem in izobraževalnemu delu kot temeljnemu gradnikom dali večji poudarek.

Katedra naj bi se tesno povezala tudi s Centrom za univerzitetni šport (CUŠ). Ob sodelovanju posameznih strokovnjakov naj bi skrbela za bogatitev športne vadbe oziroma za uvajanje sodobnih oblik obštudijske športne dejavnosti študentov. Katedra naj bi prav tako poskrbela za strokovno nadgradnjo tekmovalnega študentskega športa znotraj univerze in med univerzami ter na mednarodni ravni.

Katedra naj bi spodbudila prizadevanja za izboljšanje športne infrastrukture za potrebe univerzitetnega športa. Pri tem je v ospredju večnamenska športna dvorana. To je zagotovo eden pogojnih dejavnikov za uspešno vodenje različnih oblik športnega udejstvovanja študentov, hkrati pa tudi dejavnik napredka in širjenja navedene dejavnosti med študenti.

Delovanje ponovno osnovane katedre naj bi bilo bolj prepoznavno pri vodenju smelejše politike v razvoju univerzitetnega športa. Spodbudila naj bi organizacijo in izvedbo posameznih strokovnih srečanj ob udeležbi vodstvenih organov posameznih fakultet in Univerze. Prav tako naj bi organizirala srečanja z družbenimi strukturami z namenom širjenja in spoznavanja družbene pomembnosti univerzitetnega športa. Na ta način naj bi posledično skrbela za uveljavljanje področja univerzitetnega športa v slovenskem univerzitetnem in širšem družbenem prostoru.

Katedra naj bi preko svojih članov posebej skrbela za publicistično dejavnost. Ta naj bi se odražala v pripravi in objavi različnih strokovnih člankov in prispevkov za strokovne revije. Enako velja za seminarjska gradiva, ekspertize in strokovna mnenja, različne priročnike, raziskovalna poročila in druga strokovna gradiva ob uporabi sodobne računalniške tehnologije.

Vadba študentov – igra malega nogometa. Foto: H. Berčič

Povezovanje Katedre s sorodnimi katedrami in univerzitetnimi institucijami v evropskem prostoru je prav tako ena izmed nalog, ki naj bi jih postopoma vključili v delo katedre.

Nekatere od navedenih nalog, ki smo jih predstavili, so kratkoročne in nekatere dolgoročne. Njihova uresničitev bo odvisna predvsem od dejavnosti njenih članov, vsakega posebej ter vseh skupaj. Želimo torej, da bi ponovno osnovana katedra zaživela in našla ustrezno mesto med drugimi katedrami na Fakulteti za šport v Ljubljani ter v širšem univerzitetnem prostoru.

Delovanje katedre po ponovnem osnovanju v petletnem obdobju (2012–2017)

Na osnovi predloga Slovenskega akademskega športnega društva je bila leta 2012 na Fakulteti za šport Univerze v Ljubljani ponovno osnovana Katedra za šport na univerzi. V predlogu za ponovno osnovanje katedre je bilo zapisano (Berčič, 2011), »da bi se z osnovanjem in delom katedre postopno vključili v akademske tokove na področju univerzitetnega športa, pedagoško, strokovno in raziskovalno obogatili to dejavnost in športu na univerzi v vseh njegovih razsežnostih dali mesto, ki mu pripada«.

Stremenje k novostim in posodabljanju raznolikih programov študentskega športa je bila in je ena od stalnih zavez športnih pedagogov na univerzi. To pa seveda pomeni tudi nenehno študijsko in strokovno spremljanje novosti in dosežkov v športni stroki in znanosti, tako doma kot tudi v tujini. Prispevki športnih pedagogov, ki naj bi delovali v posameznih strokovnih jedrih v okviru katedre naj bi bili torej vidni in v medsebojni povezanosti tudi preverljivi (Berčič, 2012).

Že pred osnovanjem katedre smo v smislu vsebinske priprave na njeno delo pripravili okroglo mizo in več seminarjev ter dejavnosti, ki so bile povezane z obravnavo univerzitetnega športa.

To so bili »Mariborski seminar o športu na slovenskih univerzah«, Maribor, 2009; Okrogla miza z naslovom »Quo vadis univerzitetni šport« (organizator univerza), Ljubljana, 2009; Strokovni posvet z naslovom »Položaj športa na univerzah v luči bolonjske reforme«, Ljubljana, 2009; Strokovni seminar »Strokovne dileme ob uvajanju športa v sistem bolonjskega študija«, Ljubljana, 2011.

Vadba študentk in študentov – igra odbojke. Foto: H. Berčič

Po ponovnem osnovanju Katedre za šport na Univerzi v Ljubljani (2012), pa je bilo izvedenih več seminarjev, dva posveta, simpozij, svečana prireditev in aktivnosti, med katerimi navajamo le pomembnejše: **Strokovni seminar »Šport na Univerzi v Ljubljani«** Ljubljana, 2012; **Mednarodni simpozij »Šport in moderna univerza«**, (International symposium – »Sport and modern University« (skupaj z Univerzo), Ljubljana, 2012; »Seminar o univerzitetnem športu s pripravo strokovnih gradiv«, Ljubljana, 2013 in 2014; **Slavnostna prireditev »50 – letnica športa na Univerzi v Ljubljani«** (skupaj z Univerzo), Ljubljana, 2015; **Pilotski projekt SLOfit študent – »Diagnostika telesnega in gibalnega razvoja študentske populacije v Sloveniji«**, skupaj s Fakulteto za šport kot nosilko, Ljubljana, 2016; **Strokovni posvet »Zdrav življenjski slog študentov«** (skupaj z Univerzo), Ljubljana, 2017.

Po relativno uspešnem delovanju katedre od 2012 do 2017 (subjektivna ocena v. d. predstojnika katedre in nekaterih njenih članov) je ob reorganizaciji delovanja Fakultete za šport znova prišlo do kakovostne spremembe in ponovnega nihaja navzdol. **Namreč Katedre za šport na univerzi v okviru »Pravil o organizaciji in delovanju Fakultete za šport«** (2017) ni bilo več med posameznimi organizacijskimi enotami fakultete. V organigramu fakultete se je – gledano z vidika univerzitetne športne stroke – znova pojavila vrzel. Seveda je bila to avtonomna odločitev Senata Fakultete za šport. Razlogov za tako odločitev je bilo najbrž več, vseh seveda ne poznamo, lahko pa ob tem navedemo kratek razmislek, ki lahko prispeva k osvetlitvi in morebitnemu razumevanju opisane toka dogodkov.

Vprašanje umestitve Katedre za šport na univerzi v delovanje Fakultete za šport je bilo gledano kronološko skozi posamezna razvojna obdobja povezano z vrednotenjem njenega in dela in posledično tudi pedagoškega, strokovnega in raziskovalnega dela predavateljev oziroma športnih pedagogov na posameznih visokošolskih zavodih. Tudi pri vrednotenju tega dela so bili različni pogledi in različne ocene. Delo posameznih predavateljev oziroma športnih pedagogov (in celotne skupine) je bilo v posameznih obdobjih različno vrednoteno, kar se je seveda posledično odražalo tudi v odnosu vodstva in organov fakultete do navedenega področja.

Verjetno bi bila Katedra za šport na univerzi v posameznih preteklih in tudi v zadnjem obdobju bolj vraščena v delovanje fakultete, če bi v okviru Katedre za pedagogiko in didaktiko v športu na Fakulteti za šport poskrbeli za obravnavo tudi univerzitetnega športa. To pomeni, da bi z izbranim učiteljem pedagoško, strokovno in raziskovalno obravnavali to ožje področje in poskrbeli za prenos znanja preko predavateljev v študentsko populacijo. Zadolženi učitelj za šport na univerzi bi s skupino sodelavcev tvoril jedro obravnave (tako kot za področje pedagogike in didaktike predšolske, osnovnošolske ter srednješolske populacije otrok in mladine), kar bi posledično prispevalo k večji uveljavitvi univerzitetnega športa. V mnenjskem pogledu bi to področje višje kotiralo tudi med učitelji in sodelavci na fakulteti. To bi se v določeni meri odražalo tudi pri delovanju vodstva fakultete.

Po nastali vrzeli, ko Katedra za šport na univerzi ni več delovala, je skupina športnih pedagogov, zaposlenih na posameznih fakultetah, pripravila predlog za osnovanje **Skupine športnih pedagogov na članicah Univerze v Ljubljani** z namenom povezave v strokovno jedro, ki naj bi skrbelo za pedagoško, strokovno in raziskovalno dejavnost na področju športne vzgoje oziroma univerzitetnega športa. **Rektor je navedeni predlog sprejel in izdal sklep o ustanovitvi navedene skupine. To razumemo kot kratkoročno rešitev, na dolgi rok pa ostaja odprto vprašanje ponovnega akademskega združevanja predavateljev v Katedri za šport na univerzi.**

Odgovornost predavateljev oziroma športnih pedagogov za hitrejši in uspešnejši razvoj univerzitetnega športa

Po pregledu dinamičnega razvoja in delovanja Katedre za šport naj predstavimo še zapis, ki ga je v. d. predstojnika Katedre za šport na univerzi po ponovnem osnovanju v takratnem času predstavil predavateljem oziroma športnih pedagogom, zaposlenim na posameznih fakultetah oziroma visokošolskih zavodih (Berčič, 2012). Temeljni namen je bil motivirati in združiti vse ustvarjalne sile in potencialne pedagogov v katedri ter jih usmeriti v skupni cilj. Povzete zapisa z vsebinskimi razmisleki sledi v nadaljevanju.

K razvoju univerzitetnega športa, njegovi kakovosti, določljivosti in odličnosti lahko veliko prispevajo predavatelji oziroma športni pedagogi sami, ki naj bi povezani in združeni v navedeni katedri uveljavljali in nadgrajevali svoja strokovna znanja ter pedagoške izkušnje. Pri tem naj bodo poudarjeni: medsebojno spoštovanje, kakovostni medsebojni odnosih in povezovanje ter krepitev stanovski pripadnosti in odgovornosti.

Odločujoči dejavniki, ki naj bi znotraj akademskih in strokovnih krogov prispevali k razvoju športa na univerzi so poleg že omenjenih medsebojnih odnosov **tudi odnos do lastnega dela, odnos do dela kolegic in kolegov, odnos do športne stroke in znanosti nasploh ter posebej do področja športa na univerzi**. Na osnovi navedenih temeljnih izhodišč lahko naša posamična in skupna razmišljanja za kakovostnejši napredek univerzitetnega športa strnemo v naslednje vsebinske segmente. Ti so:

Ustvarjalen odnos in tvorna poklicna povezanost ter komunikacija.

Na posamezni visokošolski instituciji oziroma fakulteti naj bi ustvarili trajen **ustvarjalen odnos in tvorno poklicno povezanost ter komunikacijo**, ki naj bi spremljala pedagoge pri opravljanju

različnih bolj ali manj zahtevnih pedagoških, raziskovalnih, organizacijskih in drugih nalog ter obveznosti.

Strokovno in akademsko sodelovanje.

Akademsko, strokovno in vsakršno sodelovanje samo po sebi zahteva medsebojno spoštovanje, kulturo dialoga in higieno medsebojnih odnosov. To je temelj, na katerem je treba graditi in skladno s tem tudi delovati. **Tako naj bi kolegi ob drugačnih pogledih in razmišljanjih pri obravnavi posameznih vprašanj in problemov športa na univerzi, ob drugačnih težah in nestrinjanjih, šli z izbrano besedo nad besedo v akademskem dialogu, s člankom nad članek, z ekspertizo nad ekspertizo, z raziskavo nad raziskavo in s knjigo nad knjigo.**

Strokovna in akademska ustvarjalnost.

Tretji člen akademskega ravnanja, ki naj bo prav tako trden kot prva dva, je strokovna in akademska ustvarjalnost. Pri tem naj bi upoštevali dejstvo, da se športna stroka in znanost nista začeli z nami in se z nami tudi ne bosta končali, kar seveda velja tudi za šport na univerzi. Vsaka generacija športnih pedagogov je v svojem času sprejemala svojevrstne izzive, rojevala nove ideje, jih uresničevala ter različne strokovne in raziskovalne projekte na področju univerzitetnega športa udeleževala v praksi.

Strokovna in akademska rast.

Kdor se je resnično odločil za strokovno in akademsko pot razvoja na področju univerzitetnega športa, je stopil na pot ustvarjalnega dela, nenehnega iskanja odgovorov na posamezna vprašanja stroke in znanosti ter nenehnega reševanja strokovnih in znanstvenih problemov. To pomeni, da je treba s strokovnimi in znanstvenimi članki skrbeti za svoj razvoj, napisati strokovni priročnik, pripraviti strokovno gradivo, opraviti raziskavo iz naslova raziskovalnega in znanstveno-raziskovalnega dela ali več primerov od vsakega navedenega posebej.

Pripadnost univerzitetnemu športu in prizadevanje za njegovo uveljavitev.

Področje univerzitetnega športa je sestavljeno in večrazsežnostno področje, kjer njegovo razvojno dinamiko določa univerza, določajo pa jo tudi učitelji in študentje. **Kako hitro se bo razvijalo, v katero smer in na kakšni ravni, je torej odvisno tudi od učiteljev, predavateljev oziroma športnih pedagogov ter študentov.** Pri tem pa so pomembna prizadevanja za njegovo uveljavitev doma in v svetu ter jasno izražena pripadnost področju.

Če torej želimo hitrejši in kakovostnejši napredek na področju univerzitetnega športa, potem naj bi vse navedeno, ali vsaj večino tega sprejeli, spoštovali in udeleževali v vsakdanjem življenju na univerzi.

Raziskovalno delo na področju univerzitetnega športa

Poleg pomembnih odločujočih dejavnikov v okviru univerze – organizacijskih, vsebinskih, kadrovskih, materialnih, finančnih in drugih, naj bi k uspešnejšemu širjenju in kakovostnejšemu vodenju univerzitetnega športa in športne vzgoje na posameznih fakultetah in visokih šolah pripomoglo tudi sistematično raziskovanje. Raziskovanje na področju univerzitetnega športa mora zato postati neločljiva sestavina pedagoškega dela na univerzi.

Vadba študentk in študentov – vadba na trenažerjih. Foto: H. Berčič

Avtor tega prispevka je ob 40. letnici športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani (Berčič, 2003) pripravil članek, ki je bil namenjen raziskovanju na področju univerzitetnega športa. Govoril je o zavezi predavateljev in raziskovalcev kot neločljivi sestavini pedagoškega dela na univerzi. Ker se je kot športni pedagog v bolj oddaljeni preteklosti (1969–1973) tudi sam pedagoško in raziskovalno ukvarjal s problemi in vprašanji univerzitetnega športa, je bilo razumljivo njegovo zanimanje in zavzemanje za tovrstno delo na posameznih fakultetah oziroma univerzi tudi v sedanjem obdobju.

V prispevku »Raziskovanje na področju univerzitetnega športa – neločljiva sestavina pedagoškega dela na univerzi« (Berčič, 2003) je zapisano tudi naslednje: »Pri slehernem raziskovanju gre v bistvu za ustvarjalni proces z velikim številom intelektualnih »storitev« in z virtualnim številom razmislekov, ki si sledijo v posameznih razvojnih fazah. Te je med seboj zelo težko razločevati. Vsaka faza zahteva analiziranje in »premišljanje« številnih sprejetih teorij, znanj, spoznanj, vedenj, informacij in podatkov, ki si sledijo v logičnem zaporedju. **Kot pravi Trstenjak (1981), »je jedro ustvarjalnega procesa povsem dosledno v sposobnosti »premljeti« stare izkušnje, jih preoblikovati v nova spoznanja in najti nove rešitve ter te enkratne izkušnje priobčevati drugim.** V bistvu je v srčiki vsakega raziskovanja tudi ustvarjalnost.

Določeno število športnih pedagogov na posameznih fakultetah oziroma visokošolskih zavodih Univerze v Ljubljani je v preteklem obdobju z raziskovalnim delom bogatilo področje univerzitetnega športa in pomembno prispevalo k njegovemu razvoju. Preučevali so posamezne probleme športne vzgoje na univerzi izhajajoče iz psihosomatičnega statusa študentov pa tudi širše. Nekatere med njimi navajamo posebej kot sledi: Filipič-Jeras in Ščuka, 1993; Hiti, 1994; Kavčič, 1994; Skok, 1994; Burnik in Kürner, 1995; Zorec in Mihevc, 1995; Vest, 1997; Pori in Potočnik, 2000; Šimunič, Zorec in Praprotnik, 2002; Markelj, Majerič, Kovač in Pučnik, 2002; Gerlovič, 2003; Mihevc, Pavič in Vest, 2003; Plešnar, 2005; Majerič in Markelj, 2009; Kolar, Cerar, Piletič, Svetlik in Kugovnik, 2009; Žiga, 2009; Kolar, Cerar, Piletič, Gril in Mikič, 2009; Kürner, Gošnik in Bunjevac, 2009; Kolar, 2010; Mihevc in Žibert, 2014; Bratuž, 2017; Starc, Jurak, Kovač, Leskošek in Strel, 2017; Zovko, 2017.

Dejstvo je, da se je od vključitve športne vzgoje kot dela rednih in obveznih študijskih vsebin na univerzi v organizacijskem in vsebinskem smislu skozi posamezna razvojna obdobja marsikaj spre-

Posvet »Zdrav življenjski slog študentov« na Univerzi. Foto: H. Berčič

menilo in da je tudi na področju študentskega športa na Univerzi v Ljubljani prišlo do določenih sprememb. Vendar pa prihajajočim spremembam, zlasti vsakoletnemu povečanju števila vpisanih študentov, ni v zadostni meri sledilo posodabljanje programov študentskega športa. Kot izhaja iz izsledkov posameznih raziskav (Majerič, Strel in Tušak, 2001; 2002), je do izrazitih sprememb prišlo prav pri ukvarjanju študentk in študentov s posameznimi izbranimi športi.

Veliko je namenov in ciljev, ki jim sledimo pri sistematičnem in poglobljenem raziskovalnem delu na področju univerzitetnega športa. V zvezi s tem se nam zdi smiselno naglasiti naslednje:

Sistematično raziskovanje pomeni **bogatenje teoretičnih spoznanj na področju univerzitetnega športa**. Teoretična spoznanja so na posameznih strokovnih in znanstvenih področjih vselej rezultat sistematičnega raziskovalnega dela. Enako velja tudi za področje univerzitetnega športa. Na tem področju primanjkuje bolj poglobljenih raziskovalnih analiz, ki bi omogočale izdelavo dolgoročnih smernic razvoja univerzitetnega športa.

Raziskovanje pogojuje **uspešnejše izvajanje športne vadbe (ali treninga) študentov na fakultetah oziroma visokošolskih institucijah in pomeni primerjalno prednost v smislu kakovostnega vodenelega pedagoškega procesa na univerzi**. Današnje vodenje športnega transformacijskega procesa študentov je razmeroma zahteven in odgovoren proces, saj mora biti voden skladno s sodobnimi medicinskimi, psihološkimi, sociološkimi, informacijskimi, komunikacijskimi, pedagoško-andragoški in didaktičnimi spoznanji ter načeli. To terja ustrezno strokovno pa tudi raziskovalno dejavnost.

Raziskovanje med drugim omogoča **umeščanje univerzitetnega športa v sistem obravnave posameznih strokovnih in znanstvenih področij na univerzi**. Glede na to, da na posameznih fakultetah oziroma visokošolskih zavodih poteka raziskovalna, znanstveno-raziskovalna in pedagoška obravnava izbranih strokovnih področij in da je področje univerzitetnega športa na presečišču naravoslovnih in družboslovnih znanosti, je pričakovati, da bo med njimi prišlo do medznanstvenega povezovanja. To je mogoče le ob dovolj zavzetem in sistematičnem raziskovanju tudi na področju univerzitetnega športa.

Kot smo že navedli, je znaten del športnih pedagogov na posameznih fakultetah oziroma visokošolskih zavodih Univerze v Ljubljani že do sedaj bogatil področje univerzitetnega športa z raziskovalnim delom. Pomembnejša raziskovalna dela športnih pedagogov na Univerzi v Ljubljani so prikazana v posameznih jubilejnih zbornikih o športni vzgoji na Univerzi v Ljubljani, zato zaradi omejenega obsega prispevka tega posebej ne navajamo.

Določljivost športne dejavnosti na Univerzi v Ljubljani

V Zborniku ob 50. letnici športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani smo del pozornosti namenili tudi določljivosti športne dejavnosti na univerzi. Vsebinski zapis o tem, ki ga povzemamo, je naveden v nadaljevanju (Berčič, 2014).

Skazi vsa razvojna obdobja športa na univerzi, se je kazala potreba po smiselnosti in utemeljitvi tega področja. **Pri tem gre za pomembnost in odgovornost športne stroke in športoslovja, ki naj bi del svojih strokovnih in raziskovalnih potencialov usmerila v ta del pedagoško-andragoškega procesa**. S tem je povezana tudi določljivost športa na univerzi s temeljnimi nameni njegovega udejanjanja. Ob tem pa je bilo kljub 50-letni tradiciji (sedaj mineva že 56 let) še vedno premalo storjenega na celotnem področju univerzitetnega športa za njegovo boljšo določljivost. Še več, v določenem obdobju je prišlo celo do zastoja in nazadovanja. Če govorimo o celotni obravnavi univerzitetnega športa, mislimo na vse vidike obravnave. **Najprej na filozofski vidik, zatem na pedagoški, sociološki, psihološki, duševno-higienski in obče kulturni vidik. Pomembna pa sta tudi zdravstveni in ne nazadnje ekonomski vidik.**

Filozofija univerzitetnega športa še vedno ni postavljena dovolj celovito in še vedno ni vraščena v teoretično-filozofske obravnave tudi takrat, ko govorimo o filozofiji športa. Bivša rektorica na ljubljanski univerzi dr. Andreja Kocijančič (Kocjančič, 2009) je v zvezi s tem v enem izmed uvodnikov revije *Šport* govorila o »slabi določljivosti športne vzgoje v univerzitetnem prostoru« (kar v bistvu velja za ves univerzitetni šport – op. pisca). S tem se je strinjal tudi dr. Silvo Kristan (Kristan, 2010), ki je v kritičnem zapisu, ki se je nanašal na rektoričin uvodnik, razgrinjal svoje poglede. **Ta del športne stroke še vedno čaka na poglobljeno filozofsko obravnavo.**

Čeprav je filozofija športa še razmeroma mlado strokovno in znanstveno področje in se je, kot je zapisal dr. Lev Kreft, »kot disciplina pojavljala predvsem v športnih okoljih, torej na športnih šolah (fakultetah), ne pa v okviru filozofskih fakultet« (Kreft, 2011), je mogoče vendarle govoriti tudi o filozofiji univerzitetnega športa. **Ni namreč mogoče spregledati njenih teoretičnih premis, raziskovalnih osnov ter številnih izsledkov, ugotovitev in spoznanj, ki potrjujejo njeno strokovno utemeljitev in družbeno vrednost ter veljavo.**

Izdelana filozofija univerzitetnega športa in vraščena športa v univerzitetno življenje bo omogočilo tudi vsesplošno razumevanje drugih strokovnjakov in raziskovalcev z različnih strokovnih in znanstvenih področij.

Prepoznavanje univerzitetnega športa kot celovitega kulturološkega in družbeno-civilizacijskega pojava bo omogočilo tudi medznanstveno (interdisciplinarno) povezavo in sodelovanje z drugimi strokovnimi in znanstvenimi področji. Predvsem s tistimi, ki z različnih zornih kotov in gledišč obravnavajo človeka (pedagogika,

andragogika, psihologija, sociologija, medicina, filozofija in druga). Tudi prepoznavnost med drugimi področji bo večja. Kot smo že navedli, pa se področje univerzitetnega športa lahko uveljavi le z lastnim vztrajnim pedagoškim, strokovnim in znanstveno-raziskovalnim delom.

Odličnost na področju univerzitetnega športa je mogoče doseči postopoma

Tudi o tem je že tekla beseda, o čemer priča tudi zapis v že omenjenem zborniku (Berčič, 2014). **Pod pojmom odličnosti na področju univerzitetnega športa razumemo njegovo celovito obravnavo, ustrezno kadrovske zasedenost, potrebno športno infrastrukturo in izvajanje vseh programskih delov oziroma vsebin, ki tvorijo celoto.** O tem je pisal tudi Gerlovič (2008).

K odličnosti spadajo tudi strokovno dobro pripravljene športni programi, ki so podprti z zadnjimi spoznanji stroke in vsebinsko ustrezajo posameznim izbranim različicam športa na univerzi. Raznolikost, pestrost in aktualnost športnih vsebin je pot k boljši animaciji in k večji udeležbi posameznikov ter skupin študentov v raznoliki programski ponudbi. Tudi pri tisti, ki naj bi bila obvezna za vse študente.

Premik v pravi smeri in prispevek k odličnosti univerzitetnega športa v Ljubljani bi bila tudi na novo zgrajena športna dvorana za potrebe študentov ljubljanske univerze. Ob tem pa bi bilo mogoče posodobiti oziroma prenoviti že obstoječe športne objekte, namenjene študentom in dodati nekaj novih manjših.

Povsem razumljivo je, da k odličnosti na področju univerzitetnega športa spada tudi akademska rast športnih pedagogov oziroma strokovnjakov na področju univerzitetnega športa, o čemer je že tekla beseda.

Kakšen naj bo razvoj univerzitetnega športa v prihodnje?

Na osnovi dosedanjega razvoja univerzitetnega športa in sedanjega stanja na posameznih fakultetah in visokošolskih institucijah Univerze v Ljubljani se kaže, da na gornje vprašanje ni mogoče dati dokončnega in enoznačnega odgovora, čeprav je stroka enotna, da bi moral šport na univerzi z vsemi svojimi različicami doživeti kakovostne spremembe. Večina predavateljev in športnih delavcev na univerzi še vedno vztraja, da je vsesplošni napredek na področju univerzitetnega športa mogoče doseči **s ponovnim osnovanjem redne in obvezne športne dejavnosti in njenem sistemskem vključevanju v študijske programe posameznih fakultet.**

S tem naj bi se izboljšala kakovost univerzitetnega športa, ker bi izobraževalnemu delu kot temeljnemu gradniku dali večji poudarek. Postopoma naj bi dosegli boljše stanje na navedenem področju. To naj se kaže v skrbi za ustrezno obravnavo vseh treh različic študentskega športa, ki predstavljajo **športno-vzgojni, športno-razvedrilni in športno-tekmovalni del.** Boljše stanje naj bi bilo vidno v ustrezni kadrovski zasedi, pripravi in izvajanju raznolikih športnih programov na različnih sodobnih športnih objektih in površinah. Gledano razvojno naj bi športni infrastrukturi (večnamenski športni dvorani in ostalim športnim objektom) namenili posebno pozornost. Prav tako naj se boljše stanje kaže v pedago-

Na štartu študentskega teka na grad. Foto: H. Berčič

škem (predavateljskem), strokovnem in raziskovalnem delu ter v akademski rasti športnih pedagogov.

Na osnovi preteklih izkušenj in sedanjih spoznanj naj bi tudi v prihodnje študentom omogočili kakovostno preživljati študentske dneve, obogatene s športom. Ob večkrat stresnem in napornem študiju naj bi hkrati kar najbolj ohranjali tudi njihovo celovito biopsihosocialno, ter duševno in duhovno ravnovesje. **Zaradi številnih ugodnih učinkov (psihofizičnih, psiho-socialnih, zdravstveno-higienskih, družbeno-kulturoloških) ima redna športna dejavnost pri tem zelo pomembno in skoraj nezamenljivo vlogo.**

Pri tem mislimo na sistemsko ureditev obvezne športne dejavnosti, ki predstavlja osnovo v piramidalni strukturi celovitega univerzitetnega športa. **K osnovi piramide štejemo obvezno športno dejavnost študentov, ki naj bo sistemsko vgrajena v študijske programe posameznih fakultet ter izbirni predmet šport (lahko tudi v ustrezni kombinaciji), ki naj bo v okviru ECTS programov ustrezno ovrednoten s kreditnimi točkami (tudi vgrajen v študijske programe posameznih fakultet).** Nadgradnja te osnove naj predstavljajo razvedrilni športnorekreativni programi (obštudijska dejavnost; izvajalec teh programov naj bo CUŠ, lahko pa so tudi posamezna športna društva, ki delujejo na fakultetah) in tekmovalni univerzitetni šport (izvajalec Športna zveza Univerze v Ljubljani). V bistvu gre za modificiran model »hierarhijske strukture športnih programov Univerze v Ljubljani«, ki ga je v projektu »Izdelava strategije razvoja športne dejavnosti študentov Univerze v Ljubljani« pripravil dr. Edvard Kolar (Kolar, 2010).

S celovito obravnavo univerzitetnega študentskega športa je mogoče doseči odličnost, tako kot na drugih področjih univerzitetnega študija in življenja, o čemer smo že govorili. Zato so potrebna nenehna prizadevanja vseh odločujočih dejavnikov, ki naj pri tem tvorno sodelujejo in prispevajo svoj delež. Pri tem mislimo predvsem na predavatelje oziroma športne pedagoge, vodstva posameznih fakultet, vodstvo Fakultete za šport kot najvišje pedagoške, strokovne in znanstvene institucije na področju športa in vodstvo Univerze v Ljubljani.

Hitrejši napredek pa na področju univerzitetnega športa ne bo mogoč, če ne bomo že danes napravili konkretne korake za načrtovanje nove športne dvorane in manjših športnih

Študentski tek na grad. Foto: H. Berčič

objektov za študente. Tudi o tem je že tekla beseda. Športna dvorana v študentskem naselju, ki je bila zgrajena pred desetletji, poleg drugih športnih objektov, kjer študentje gostujejo, že dolgo več ne zadoščajo današnjim potrebam za raznolike oblike njihovega športnega udejstvovanja. Tu je zaostanek najbolj viden in pomanjkanje raznolikih ter sodobnih športnih objektov najbolj občutljivo sedanje generacije študentov, še bolj pa bodo tiste, ki prihajajo.

Univerza naj bo na osnovi vsega navedenega piramidalni vrh pedagoškega, strokovnega in znanstvenega zorenja, izobraževanja ter oblikovanja celovite osebnosti študentov. Pri tem pa naj ima področje univerzitetnega športa z vsemi različicami, dovolj pomembno vlogo.

■ Zaključki

Stota obletnica Univerze v Ljubljani je pomemben jubilej in hkrati priložnost za pregled njenega dolgoletnega uspešnega razvoja in delovanja ter za osvetlitev pomena navedene vrhunske institucije za razvoj slovenstva, njegovega obstoja, gospodarskega in družbenega razvoja ter narodove biti. To pa je tudi priložnost za pregled različnih obravnavanih področij in vsebin na univerzi, kamor spada tudi področje univerzitetnega športa.

Od začetnih zamisli do uresničitve uvedbe redne telesne oziroma športne vzgoje v študijske programe posameznih fakultet oziroma visokošolskih institucij je preteklo kar nekaj časa, vse od leta 1963. Potem pa so športno vzgojo v razvojnem loku na univerzi vodili izbrani športni pedagogi. Sledili so temeljnemu spoznanjem in usmeritvi, na osnovi katere ima redna in sistematična športna dejavnost (športna vzgoja) številne ugodne učinke na celoviti psihosomatični in zdravstveni status študentk in študentov. V ospredju so psihofizični, psiho-socialni, zdravstveno-higienski in družbeno-kulturološki učinki. Dinamika razvoja univerzitetnega športa z vsemi svojimi različicami je zajeta in prikazana v posameznih zbornikih, ki predstavljajo določene časovne in razvojne mejnike.

Uspešnemu razvoju v daljšem časovnem obdobju je po sprejetju bolonjske reforme sledil nihaj navzdol, ki je bil posledica drugačnega razumevanja duha navedene reforme, ki naj bi vplival na pravico novih študijskih programov brez univerzitetnega športa na ljubljanski univerzi. Športna vzgoja namreč po teh posegih ni bila

več sestavina rednih študijskih programov posameznih fakultet oziroma visokošolskih zavodov. Na tako, z vidika športne stroke in športoslovja težko razumljivo odločitev, je domnevno v določeni meri vplivala tudi slaba določljivost športa na univerzi, prenizko vrednotenje celotnega področja in premajhna akademska moč ter prodornost predavateljev oziroma športnih pedagogov v univerzitetnih krogih.

Določeno in hkrati pomembno vlogo je v razvoju univerzitetnega športa odigrala tudi Katedra za šport na univerzi, vendar pa so bili učinki njenega delovanja v posameznih razvojnih obdobjih različni. Ocenimo lahko, da je pomembno vplivala in obogatila programe športa na univerzi. V določeni meri je vplivala tudi na pedagoško, strokovno in raziskovalno rast posameznih predavateljev oziroma zaposlenih športnih pedagogov. Prenehanje in ponovno osnovanje Katedre za šport na univerzi je bil prav tako izraz stanja na celotnem področju univerzitetnega športa na Univerzi v Ljubljani, ki ga bo treba preseči. Sedanje osnovanje Skupine športnih pedagogov na članicah Univerze v Ljubljani, ki naj bi nadomestila Katedro za šport na univerzi, ne more biti dokončna rešitev.

V zvezi s tem pa bo potrebno bistveno izboljšati določljivost univerzitetnega športa na celotni univerzi, poskrbeti vsaj za približek k odličnosti navedenega področja in v to vgraditi primerno stopnjo odgovornosti predavateljev oziroma športnih pedagogov na univerzi.

Šport na univerzi naj v različnih vsebinskih in organizacijskih oblikah pomeni nadaljevanje in nadgradnjo športa mlajših generacij. Na osnovi preteklih izkušenj in sedanjih spoznanj naj bi tudi v prihodnje študentom omogočili kakovostno preživljati študentske dneve, obogatene z različnimi športnimi dejavnostmi. Ob večkrat stresnem in napornem študiju naj bi hkrati kar najbolj ohranjali tudi njihovo celovito bio-psihosocialno, duševno in duhovno ravnotežje.

Študentje naj bi po študiju s fakultet odšli obogateni s športnimi izkušnjami in znanjem ter s pozitivnim odnosom do rednega razvedrilnega športnega udejstvovanja. S tem naj bi si vsakodnevno bogatili zdrav življenjski slog in življenje svojih družin. Predvsem ostaja temeljno poslanstvo bodočih intelektualcev, ki se poslavljajo od študentskega življenja na posameznih fakultetah, da bodo kot vodilni strokovnjaki na različnih strokovnih in znanstvenih toriščih, v narodovem jedru razvijali in udeleževali pozitiven odnos do športa in hkrati bogatili svoje najbližje in svoje delovno ter bivalno okolje z lastnimi zgledi.

Središčnica obravnave univerzitetnega športa naj torej izhaja iz humane vrednosti sistematičnega, vodenega in strokovno podprtega ter nadzorovanega univerzitetnega pedagoško-andragoškega procesa in podprtega tudi z znanstveno-raziskovalnim delom. Šport na univerzi pa na osnovi vsega zapisanega ne smemo prepuščati naključnemu razvoju.

■ Literatura in viri

1. Berčič, H. (2003). Raziskovanje na področju univerzitetnega športa – neločljiva sestavina pedagoškega dela na univerzi. V: Vest, A.L., Stanič, J. (ur), *Zbornik 40 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963–2003*, (89–98). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
2. Berčič, H. (2008). Šport na univerzi je še vedno nepogrešljiva sestavina kakovosti življenja študentk in študentov. *Univerzitetni šport*, 2(2), 15.

3. Berčič, H. (2009). Šport na univerzi kot sestavina kakovosti akademskega življenja. Šport, priloga – *Univerzitetni šport*, 57(3-4), 3–9.
4. Berčič, H. (2011). Na Fakulteti za šport naj se zopet osnuje Katedra za šport na Univerzi v Ljubljani. *Univerzitetni šport*, 4(4), 5.
5. Berčič, H. (2012). Program dela Katedre za šport na Univerzi v Ljubljani. Slovensko akademsko športno društvo. Pisno gradivo.
6. Berčič, H. (2012). Odgovornost predavateljev na visokošolskih zavodih za hitrejši in uspešnejši razvoj univerzitetnega športa. Slovensko akademsko športno društvo. Pisno gradivo.
7. Berčič, H. (2014). 50 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963 – 2013. Kje smo in kam naj gremo na področju univerzitetnega športa. V: Berčič, H., Gerlovič, D., Filipič Jeras, K. (uredniki). *Zbornik 50 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963–2013* (str. 13–23). Ljubljana: Slovensko akademsko športno društvo, Fakulteta za šport.
8. Berčič, H. (2017). Nekatera spoznanja športne stroke in znanosti o zdravem življenjskem slogu študentov. V: Berčič, H. (urednik). *Zbornik Zdrav življenjski slog študentov* (str. 3–7). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Slovensko akademsko športno društvo.
9. Gerlovič, D. (2008). Univerzitetna športna odličnost. *Univerzitetni šport*, 2(2), str. 2.
10. Hiti, G. (1993). Razvoj športa na Univerzi v Ljubljani. V: Stanič, J. (ur.). *Zbornik 30 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963–1993* (str. 10–16). Ljubljana: Matična Katedra za šport na univerzi.
11. Jeras Filipič, K., Berčič, H., Gerlovič, D. (2012). Pripombe in predlogi k izhodiščem za strategijo Univerze v Ljubljani 2012 – 2020. Ljubljana: Katedra za šport na univerzi, Fakultete za šport v Ljubljani.
12. Kocijančič, A. (2009). Šport na Univerzi v Ljubljani. *Šport*, 57(3-4), 3–4.
13. Kolar, E. (2010). Izdelava strategije razvoja športne dejavnosti študentov Univerze v Ljubljani – Projekt. Ljubljana: Univerza v Ljubljani – Rektorat.
14. Kreft, L. (2011). *Levi horog. Filozofija športa v osmih esejih*. Ljubljana: Sophia.
15. Kristan, S. (1968). *Elaborat o postopni uvedbi telesne vzgoje v I. in II. letnike višjih šol*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
16. Kristan, S. (1968). *Elaborat o postopni uvedbi telesne vzgoje na fakultete ljubljanske univerze*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
17. Kristan, S. (2010). Šport na Univerzi – premik v napačni smeri. *Šport*, 58(3-4), 56–66.
18. Ledinek, A. (1988). Kako si je športna vzgoja utirala pot na fakultete. V: Burnik, S., Petrovič, N., Stanič, J. (Ur.). *Zbornik 25 let telesne vzgoje*. Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, (str. 8). Matična katedra za telesno vzgojo na VDO.
19. Močnik, R. (1988). Prorektorjev credo. V: Burnik, S., Petrovič, N., Stanič, J. (Ur.). *Zbornik 25 let telesne vzgoje*. Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, (str. 3). Matična katedra za telesno vzgojo na VDO.
20. Pediček, F. (1970). *Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo – prva knjiga*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
21. Šnuderl, M. (1988). V: Burnik, S., Petrovič, N., Stanič, J. (Ur.). *Zbornik 25 let telesne vzgoje*. Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, (str. 9). Matična katedra za telesno vzgojo na VDO.
22. Trstenjak, A. (1981). *Psihologija ustvarjalnosti*. Ljubljana: Slovenska matica.
23. Zovko, V. (2017). Analiza športa na Univerzi v Ljubljani v zadnjih razvojnih obdobjih. V: Berčič, H. (ur.). *Zbornik Zdrav življenjski slog študentov* (str. 13–17). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Slovensko akademsko športno društvo.

dr. Herman Berčič,

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport,

profesor v pokoju,

herman.bercic@gmail.com

Opomba:

Zaradi pomanjkanja prostora vseh avtorjev, ki so navedeni v prispevku v poglavju Literatura in viri nismo mogli navesti. Najdite jih v omenjenih zbornikih in publikacijah.